

Natalia STANCU
*Povestea care
 inițiază și
 recalcitează
 trăirii ei prin
 teatru*

Apetențele (și slăbiciunile) livrești care au generat această nouă scriere pentru teatru a lui Vlad Zografi – *Regele și cadavrul* (apărută recent în colecția Godot a Editurii All) se înlănțuie. La originea piesei se află opera lui Somadeva. Vlad Zografi mărturisește că s-a întâlnit cu autorul operei clasice a literaturii sanscrite din secolul al XI-lea prin intermediul cărții lui Henric Zimmer – *Regele și cadavrul*. O carte care i s-a părut – dincolo de orice “acrobație spirituală” – un contact revelator cu o experiență (cvasimagică), “trăită până la ultima consecință” și care l-a impresionat într-o măsură atât de mare, încât – pentru piesa sa, care prelucrează cinci din cele 25 de istorii ale lui Somadeva – a dorit și și-a permis să-i preia titlul.

Regele și cadavrul a lui Vlad Zografi este o parabolă filosofică – din categoria teatrului inițiativ (și ritualic) în care gravitățile sunt disimulate ironic și sarcastic, iar simplitatea actelor elementare coexistă cu fabulosul.

Trezindu-se (într-o dimineață simbolică) și dând la o parte voalurile alcovului (gest în care suntem tentați să vedem o desprindere din valul aparențelor și iluziilor), Regele își exercită silnic atribuțiile zilnice. El intră (detașat ca un histrion), în rolul pe care-l deține ascultând inexpressiv corul dorințelor supușilor săi, mereu

aceleași (vitale și veleitare, modeste și orgolioase, legitime și aberante etc.). Îl vedem deferind automat toate “rezolvările” (despre care știe că sunt imposibile) Ministrului (obedient, plin de bunăvoință, dar totalmente incapabil să satisfacă aspirațiile oamenilor). Căci nu este numai “obositor să faci dreptate și plictisitor să fii bun – sau invers”, dar și imposibil. Bufonul, care, în lecțiile sale de relativism și batjocorire a tot și a toate rezolva de mii de ani multe dintre “dramele” unui asemenea Rege, nu prea pare capabil să compenseze sentimentul de zădărnici al suveranului.

Utilitatea lui (maximă) apare atunci când, mușcând măruț oferit Regelui de către un Cerșetor (dar aruncat de Ministru cu dispreț după un paravan, în mai multe rânduri), descoperă un diamant.

Urmând tainicul mesaj al Cerșetorului – Regele va părăsi lumea lipsită de sens a stereotipiilor sociale, va părăsi experiența cotidiană (ună a alienării). Va asculta astfel de o chemare care este și care rămâne misterioasă – simbolul măruțului și al diamantului, fiind și unul al perfecțiunii sferice, și unul al sâmburelui cunoașterii și miezului adevărului, și unul al esenței vitale înconjurate de o “carne” ce putrezește cu ușurință.

Aruncând hlamida, abolindu-și poziția în ierarhia lumească, ieșind din timpul și spațiul cotidian și intrând într-un spațiu-timp definitiv al condiției umane, umilindu-se, executând până la un punct obedient indicațiile Cerșetorului și cărând cu îndârjire sisifică în spate Cadavrul, familiarizându-se cu Moartea – Regele devine o ființă nouă.

Ce lecție poate oferi Cadavrul (care, eventual, relatează situații ale propriilor reîncarnări) decât una a Vieții, din perspectiva Morții, a eternității Timpului și aspirațiilor

umane? Primele povești luminează cauze, responsabilități, morale (între care este mai greu de a discerne)... Prin cele „1001 povești” ale sale – care înrobeau atenția și curiozitatea Sultanului, tiranul și stăpânul ei și al tuturor – Șeherezada făcea din text viață, și comitea un act vital de supraviețuire. Poveștile pe care le spune Cadavrul, de fapt, spectrele din Cadavru (care pot fi deopotrivă avataruri ale reîncarnării și roluri scenice!) luminează înțeleșuri fundamentale. Suprema învățătură pentru Rege (degajată din aceste meditații desprinse de conjunctură și de orice determinare istorică, dar aduse vădit până la noi) pare a fi îndemnul de a nu-ți face idoli, de a nu te supune și umili nici chiar în fața virtualului Mare Inițiator (aici Cerșetorul și Moartea).

Regele și Cadavrul propune un amestec și poate o sinteză între trei tipuri de sacralitate a textului: a textului care te ține în viață atâta timp cât povestești (“viața fiind textul”), a textului ca valoare sapiențială-inițiativă (de tip “divan” oriental), și nu în ultimul rând a textului cu formă de trăire și comunicare în teatru.

Somadeva, legendele despre Vikrama-ditya ni l-au arătat pe Zografi (cel preocupat în *Petru* de istorie și de șocul civilizației europene în fața modelului “asiatic” impus de țarul rus) atras, de data aceasta, de filosofie. Dar “talentul” lui Zografi, marea lui fascinație, rămâne însă teatrul.

Povestirile filosofice, inițiatice pe care le urmărim sunt puse într-o vizibilă ramă de teatru în teatru – tocmai pentru a marca valorile trăirii și cunoașterii “scenice”.

Regele – Om și Actor se adresează publicului. Și tot el dialoghează cu Cadavrul despre eficiența spectacolului dat (un spectacol al poveștii). Povestea care înmugurește din poveste poate fi echivalată aici cu un

procedeu de "teatru în teatru", iar experiențele inițiatice ale Prințului cu Cerșetorul – cu unul al "lumii pe dos". Insistența pusă pe aparițiile și disparițiile din trapă – accentuează încă aspectul "scenic" al actului la care asistăm, în care suntem atrași și de care suntem, totodată (prin efecte bine calculate), "distanțați".

Suprema cheie inițiativă prin concentratul de înțelepciune al poveștilor – rămâne (dincolo de conținutul lor epic, moral, ideatic) trăirea prin teatru; retrăirea mitului renașterii spirituale într-o dialectică a umilirii umane și înălțării spirituale, identificării și distanțării, deriziunii și gravității prin joc teatral. Ca în teatrul lui Grotowski, exemplaritatea mitului se deplasează la nivelul actului săvârșit acum și aici de interpret, darul, sacrificiul actorului pe scenă trebuind să devină exemplar.

Și de aici începe puterea (de temut și ea!) a creatorului de teatru.

Vor reuși oare cei de la Teatrul Național să probeze acest lucru?

Cert, piesa lui Vlad Zografi (poate prea încărcată de simboluri) cucereste prin deschidere și ambiguitate, prin grația cu care eposul se dezvoltă (ca în "cutiile chinezești"), prin forța revelatoare a situațiilor, fundamentale, fabuloase sau morbide, prin fluenta și accesibilitatea sincrizei, prin jocul limpidităților și enigmelor, prin simplitatea și sobrietatea verbalizării și nu în ultimul rând prin ascența mijloacelor scenice.

*Povestea care
inițiază și
sacralitatea
trăirii ei prin
teatru*

Oana BORȘ

*Andreea Vulpe:
„Vreau să nu
încetez să caut”*

Oana Borș: Ați pus în scenă "Filoctet" iar acum lucrați la "Regele și cadavrul". De ce această revenire la universul mitologic?

Andreea Vulpe: Sunt un adolescent. Îmi plac poveștile. Când sunt supărată pe lume spun povești grave. Când sunt supărată pe mine spun povești luminoase. Ca să mă împac. Cu *Regele și cadavrul*, Vlad Zografi m-a invitat în regatul împăcării și luminii: India. Țara spre care orice adolescent pleacă, la un moment dat, de mână cu Mircea Eliade.

O.B.: În ce relație vă aflați cu dramaturgul?

A.V.: Dramaturgul este un univers. Încerc să-l cuprind numai dacă simt că mi-e peste puțință s-o fac. Las textul să-și impună personalitatea. Să mă domine. Mă supun necondiționat autorului. Sunt regizorul visurilor lui. Așa gândeam despre mine până nu de mult, când încă montam texte străvechi, ai căror autori, morți de mult, nu puteau decât să-mi confirme bunele intenții. Dar Vlad Zografi a zguduit dulcea-mi mulțumire de sine încă de la prima conversație. Am aflat, cu acea ocazie, că regizorul e liber. "Depărtează-te de text cât vrei – mi-a spus el – du-te unde vrei tu, taie cât vrei, scrie replici dacă vrei". Așa am descoperit că autorii în viață sunt mult mai generoși decât ceilalți.

O.B.: Aveți regizori de care vă simțiți legată prin crezul artistic?

A.V.: Vreau să fiu un regizor inform. Nu vreau să am un program sau un crez artistic. Detest personalitatea făcută pretimpuriu (adică înainte de 70 de ani). Vreau să nu încetez să caut și să mă caut. Sper să mă găsesc cât mai târziu. Este motivul pentru care, de câte ori mă regăsesc în alt regizor, simt imediat nevoia să mă părăsesc.

O.B.: Ați montat câteva spectacole pe scena Naționalului bucureștean. Considerați că acest lucru a fost o șansă?

A.V.: În momentul de față, Teatrul Național a încetat să mai fie doar o echipă de mari actori. E un organism tânăr, în plină expansiune. Un loc care trăiește prin tradiția sa, dar, mai ales, prin ceea ce clădește acum. Unul dintre puținele locuri cu adevărat vii în viața noastră teatrală. Să ți se ofere posibilitatea de a pune în scenă textul pe care ți-l dorești, cu distribuția pe care ți-o dorești, într-un loc ca acesta, nu e o șansă, e un privilegiu.

O.B.: Ce se întâmplă cu Andreea Vulpe după ce cade cortina ultimei repetiții?

A.V.: Nimic nu se schimbă. Pentru că nu se poate abține să participe la fiecare reprezentație. Probabil că, în curând, nu va mai avea timp să facă noi spectacole, ocupată fiind cu vizionarea celor vechi. Mă întreb cum se va descurca dacă va monta la Satu-Mare?

*Andreea Vulpe:
„Vreau să nu
încetez să caut”*